

De røde sko

Et udsnit af Giotto di Bondones maleri fra ca. 1305 pryder forsiden af Skovmands bog. Det viser en rigmand, der overrækker sit kapel til tre af biblens kvinder: Maria, Jesu mor, der ses til højre i billedet iført kappen i blå og guld, Maria Magdalene i midten og den tredje Maria, Maria Kleopas' hustru – alle afbildet i en stærk rolle. En knælende præst holder under kapellet. Foto: Gyldendal

Kirsten Jørgensen 20.12.2021

KVINDER & KRISTENDOM // BOGANMELDELSE – Teologen, præsten og forskeren Marianne Aagaard Skovmand har skabt en lille perle i denne bog. Et kondenseret, nørdet og fuldstændigt aktuelt bidrag til både forskning i kristendommens historie og til den altid aktuelle kønsdebat. Det er det, der er det geniale ved bogen: At den på én gang er blevet til gennem forskerens sirlige blik på sit tilsyneladende smalle emne og samtidig med stor kraft svinger sig lige midt ind i de aktuelle samtaler på gaden, som vedrører enhver. Det er grundforskning, der rammer virkeligheden lige i r..., og det er eksemplarisk, skriver Kirsten Jørgensen.

De skjulte ledere. Om kvinderne i den tidlige kristendom

Forfatter: Marianne Aagaard Skovmand

Gyldendal, 2021. 218 sider.

Bogen handler om kvindestemmer, kvinderoller og kvindehistorier i den tidlige kristendom. Dens ærinde er at vise, at det ikke kun var mænd, der gik forrest, da kristendommen blev udbredt i Middelhavsområdet i de første århundreder af kirkens historie. Kvinderne har, skriver forfatteren i sit forord, ”i realiteten fyldt langt mere i kristendommens første tid, end eftertidens patriarkalsk vinklede, unænsomme og tendentiøse redigering af de gamle skrifter lægger op til” (p. 12).

Der er ingen tvivl om, at det er indignation og oplevelse af mange århundreders uretfærdigheder begået mod kvinder, der bærer forfatterens engagement i sagen. Hun begynder med et mord på en kvinde i Gereskh i Afghanistan og med sin mors historie – en helt almindelig kvinde, der voksede op i Midtjylland og ikke fik de samme chancer for uddannelse og job som sine brødre – bare fordi hun var kvinde.

Den tidligste kristendom ville se helt anderledes ud, hvis ”den blev rekonstrueret ud fra de billeder og arkæologiske fund, som er bevaret, og ikke i så høj grad, som det er tilfældet, byggede på de skriftlige kilder

Men når den ramme er sat med personlige og lidenskabelige ord, så træder den vrede datter tilbage og den kølige, præcise og omhyggelige forsker kommer helt frem på banen. I resten af bogen koncentrerer hun sig om at fremstille sit ærinde, som det ser ud i sig selv: at kaste lys over glemte kvindehistorier; at analysere gamle tekster og ikonografi; at åbne historien fra en anden vinkel.

Det er det, der er så velgørende og fint ved denne bog. At tingene holdes adskilt, og at nutidig kønsdebat ikke vælter sig ind over siderne med henvisninger og bemærkninger og påpegninger af aktualitet, som dels både er helt unødvendige, for sagen taler for sig selv, men som også ville være forstyrrende for den rene glæde ved at suge af en dygtig forskers viden.

Der er Teksten, og så er der tekster

Vi har tilbøjelighed til at forstå Det Nye Testamente som tekstEN om den tidlige kristendom. Og Biblen som helhed som bogEN om kristendom og dens forudsætning i de jødiske skrifter. Men en tekst er ikke bare en tekst, selvom den er kanoniseret. Den er i høj grad levende og fortolkes hele tiden af læsere og forskere. Vores blik skifter, vi ser noget, vi ikke så før.

Sådan ser Marianne Aagaard Skovmand sammen med andre forskere fx, at et kvindenavn er blevet forvansket til et mandsnavn, således at den oprindelige betydning, en kvinde havde, er blevet tillagt en mand. Junia var kvinde og blev kristen før Paulus, hun omtales af ham i Romerbrevet kapitel 16 – i den danske bibeloversættelse fra 1992 som Junias, men i Biblen 2020, vores nyeste oversættelse, som Junia. I Romerbrevets sidste kapitel takker Paulus 18 mænd og 15 kvinder for at medvirke til kristendommens udbredelse. 15 kvinder!

Marianne Aagaard Skovmand

DE SKJULTE LEDERE

Om kvinderne i den
tidlige kristendom

GYLDENDAL

Der findes også andre tekster fra kirkens første tid end de kanoniserede. Tekster, som taler på en anden måde om kvinderne. Fx Jakobs Forevangelium, der giver Maria, Jesus' mor, en helt anden rolle, end vi er vant til at se hende i. Her fremstilles hun ikke som den ydmyge jomfru, men hun beskrives som en kvinde med samme status som den jødiske ypperstepræst. Sådan også i Bartholomæusevangeliet, der et sted beskriver, hvordan Maria leder bønner i en positur, som tilhører den ypperstepræstelige ret og værdighed.

Det direkte blik

Vores viden om den tidligste kristendom ville se helt anderledes ud, hvis "den blev rekonstrueret ud fra de billeder og arkæologiske fund, som er bevaret, og ikke i så høj grad, som det er tilfældet, byggede på de skriftlige kilder" (p. 182). Der er mange steder at slå ned i bogen – og læs endelig selv.

Her vil jeg nøjes med at pege på ét sted, et billede, som til gengæld siger så meget. Vi er vant til at se Maria skildret som den dydige, ydmyge kvinde, der sænker blikket og med hele sit væsen peger på Jesusbarnet. Men på en mosaik fra Roms ældste dåbskapel ved Laterankirken, dateret til det 7. århundrede, ser man Maria stå mellem Paulus og Peter, de to største mænd i den tidlige kristne historie. Hun står ikke med sænket blik, men ser tværtimod direkte på os, og hænderne er hævet til velsignelse – et ellers mandligt prærogativ.

[Sådan fortæller Marianne Aagaard Skovmand talrige historier om kvinder, der er blevet usynliggjort af en patriarkalsk kirke i et patriarkalsk samfund](#)

Ydermere bærer hun et hvidt klæde med et rødt kors: et klæde, der fra det 5. århundrede signalerer autoritet og lederskab og bæres af biskoppen ved nadveren. Og endelig – og jeg elsker den "detalje" – har hun røde sko på. De røde sko er også et tegn på præsteværdighed, og ovenikøbet må de kun bæres af paven.

Og hvad skete der så med denne mosaik med den stærke kvindehistorie? I 1916 forbød Vatikanet billeder, der viser Maria iført præsteklæder. Der blev bøvlet et barokalter ind foran mosaikken, så man ikke længere kan se Maria. Det røde kors på det hvide klæde blev fjernet. På barokalteret er der et billede af Maria med sænket blik og Jesusbarnet på skødet. Men der findes et maleri fra 1899 af mosaikken, så der kan man se, hvad kirken har forsøgt at skjule.

Forfatter Marianne Aagaard Skovmand er cand.theol. og ph.d. fra Aarhus Universitet og sognepræst i Vor Frue Kirke i Nyborg. Foto: Gyldendal

Argumenter for kvinder

Sådan fortæller Marianne Aagaard Skovmand talrige historier om kvinder, der er blevet usynliggjort af en patriarkalsk kirke i et patriarkalsk samfund. Her er de kommet til syne igen og kan være til inspiration for nutidens kvindelige ledere, både dem i kirken og alle andre. Læs selv om Thekla, Tabita, Lydia, Føbe og alle de andre kvinder, der var med til at danne kristendommen og skabe kirken.

Interview med Marianne Aagaard Skovmand i POV

Læs eller lyt til Charlotte Rørths interview med Marianne Aagaard Skovmand om arbejdet med at opspore kvinderne i den tidlige kristendom [her](#).

Det Nye TestamenteJomfru MariakønsdebatKristendomVatikanet

Kirsten Jørgensen

Kirsten Jørgensen er cand.theol. fra Århus Universitet og har arbejdet som præst siden 1993, de fleste år på Fyn. I 2014 flyttede hun til hovedstaden til et job som provst for kirkerne på Frederiksberg og præst i Godthaabskirken. I 2010 resulterede